

неврегульованість підвищення кваліфікації на законодавчому, нормативно-правовому рівнях тощо.

Отже, карантинна криза виявила нові можливості, які успішно долаються. Формальна і неформальна післядипломна освіта в умовах сучасних реалій отримала новий досвід і технології, які більш сприятливі для слухачів курсів підвищення кваліфікації та забезпечення професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів та установ освіти.

Султанова Лейла Юрійвна,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА

В англійській мові слово особистість («personality») походить від латинського слова «persona», яке вживалось у значенні маски акторів для театральної вистави в давньогрецькій драмі. Особистість як об'єкт вивчення є абстрактним поняттям, яке об'єднує багато аспектів, що характеризують людину: емоції, мотивацію, думки, переживання, сприйняття і дії. Однак, як зазначають Ларрі Х'елл і Деніел Зіглер, не варто зводити особистість як поняття до якогось одного аспекту функціонування індивідуума [5]. Концептуальне значення особистості викладача закладу вищої освіти багатогранне – воно охоплює широкий спектр внутрішніх психічних процесів, що обумовлюють особливості поведінки людини в межах освітнього процесу.

Існує безліч різних теоретичних підходів до розуміння особистості. Нині немає загальноприйнятої думки про те, який підхід треба застосовувати в процесі вивчення особистості. Фактично, на теперішній стадії розвитку персонології співіснують різні альтернативні теорії, що описують особистість як інтегроване ціле і водночас пояснюють відмінності між людьми [5].

Незважаючи на всю різноманітність, теорії особистості мають спільну концептуальну основу, каркас, що складається з шести основних блоків: структура особистості; мотивація особистості; розвиток особистості; психопатологія; психічне здоров'я і зміна особистості внаслідок терапевтичного впливу. Основний зміст теорій особистості розкривається через сукупність концепцій, висунутих теорією, з метою пояснення кожного з цих блоків. Способи вирішення цих концептуальних питань дають можливість зрозуміти найбільш загальні перспективи теоретичних позицій.

Пояснення розвитку індивідуальних відмінностей і розвиток такої унікальної індивідуальності, якою є кожна людина, – одне із найбільш

серйозних завдань, яке постає перед психологами [3, с. 41]. Зазвичай, детермінанти, що визначають розвиток особистості, поділяють на генетичні й середовищні.

Ми вважаємо, що середовище має велике значення для розвитку особистості викладача. Проте передбачити точно, як саме впливають фактори, досить складно. Незаперечним залишається лише той факт, що такий вплив властивий процесу соціалізації.

Процес особистісного становлення викладача закладу вищої освіти відбувається суголосно реаліям суспільства, у якому він перебуває. У зв'язку з цим необхідно орієнтуватися на особливості самої особистості й впливу середовища, оскільки в процесі становлення відбувається трансформування мотивації та ціннісних орієнтацій особистості.

Означена проблема не є новою і відображена як у психології, так і в педагогіці. Так, психолог Артур Петровський зазначає, що процес становлення особистості має на меті включення особистості в різні типи соціальних відносин, засвоєння нею елементів культури, на основі і в ході якого формуються якості особистості, відбувається її розвиток і саморозвиток. При цьому автор акцентує увагу на складності, багатогранності та суперечливості процесу становлення, зумовленого внутрішніми та зовнішніми детермінантами [4, с. 15–30].

У педагогіці становлення особистості, як правило, співвідноситься з поняттям «розвиток» або «формування». Аналізуючи ці поняття, Ернст Гусинський та Юлія Турчанинова розмірковують таким чином: становлення системи завжди викликає певну проблему, адже для того, щоб почати розвиватися, система повинна якимось чином з'явитися [2, с. 31]. Виникає питання про те, з якого моменту біологічний або соціальний об'єкт можна вважати таким, що існує. Однозначної відповіді на це питання немає. Проте момент появи особистості в процесі індивідуального розвитку обов'язково проходить період своєрідної «підготовки» до появи об'єкта, який можна позначити поняттям «становлення». Науковці зазначають, що «відокремити становлення від розвитку нелегко, і для філософії освіти це вкрай суттєво: розмірковуючи про становлення і розвиток особистості, вона розглядає, як правило, саме той період, коли особистість тільки формується, проте ще не виявилась в цілому» [2, с. 31].

Щодо формування, то, якщо звернутися до першого значення цього поняття, воно тлумачиться як надання чому-небудь певної форми [1, с. 1329]. На наш погляд, формування має певні часові межі (більш вузькі, ніж становлення та розвиток) і передбачає досягнення конкретного результату.

Таким чином, орієнтуючись на ці визначення, можемо припустити, що становлення особистості викладача відбувається в період його освіти (підвищення рівня освіти, самоосвіти, підвищення кваліфікації тощо). Далі, у процесі професійної діяльності, особистість викладача розвивається. При цьому і в період становлення, і в процесі розвитку можна формувати конкретні якості: як професійні, так і особистісні.

Набуття полікультурної компетентності здійснюється в процесі становлення і формування особистості викладача під цілеспрямованим і/або стихійним впливом зовнішніх і/або внутрішніх чинників. Такий розвиток є процесом розумового і морального зростання викладача і охоплює всі кількісні та якісні зміни вроджених і набутих властивостей. Серед властивостей особистості викладача ми акцентуємо увагу на його ціннісних орієнтаціях, мотиваційному комплексі та толерантності, які покладено в основу ціннісно-мотиваційного та особистісно-поведінкового компонентів полікультурної компетентності.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2001. С. 1329.
2. Гусинский Э., Турчанинова Ю. Введение в философию образования. Москва: Логос, 2003. С. 31.
3. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теория исследования. Москва: Аспект Пресс, 2000. С. 41.
4. Петровский А. Проблемы развития личности с позиций социальной психологии. *Вопросы психологии*. 1984. № 4. С. 15–30.
5. Хьелл Л, Зиглер Д. Теории личности. Основные положения, исследования и применение. СПб.: Питер Пресс, 1997.

Цина Андрій Юрійович,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шах Ірина Вікторівна,

магістрантка факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ПРИНЦИПАМИ КОЛЕКТИВНОГО ВИХОВАННЯ АНТОНА МАКАРЕНКА

Успішність оволодіння учнями наскрізними вміннями, які визначають рівень розвитку особистості, залежить від переконливості, яскравості й живості тих образів, на яких будується урок трудового навчання, що є провідним у театральній педагогіці. Тому в нашому дослідженні ми виходимо з гіпотези, що використання на уроках трудового навчання елементів театральної педагогіки розвиватиме в учнів образне мислення, сприятиме навчанню творчості.

Наукова новизна пропонованого нами концептуального підходу до розвитку особистості школяра засобами театральної педагогіки полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом визначення та інтеграції